

Pöytäkirja

Valkoposkivanhan ja merimetson siirtäminen riistalajeiksi -työryhmän 6. kokous

Aika: 29.10.2024 klo 13-15

Paikka: etäkokous (Microsoft Teams)

Läsnä: Vesa Ruusila pj., Jussi Laanikari, Teemu Nikula siht., Mikko Alhainen siht., Maria Westerman, Sauli Härkönen, Markus Piha, Mika Pirinen, Liisa Maanpää, Päivi Sirkiä, Katriina Mattila, Esa Hiiva, Minna Uusimäki

Kokous avattiin ja esityslista hyväksyttiin.

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin. Pöytäkirja löytyy Teamsin tiimi-tiedostoista.

Vesa Ruusila alusti seurantaryhmän ensimmäisestä kokouksesta ja kokouksessa saadusta palautteesta. Seurantaryhmässä keskusteltiin erityisesti HE-vaihtoehtoista 1. (kokonaissiirto) ja 2. (hybridimalli). YM kannattaa 1. vaihtoehtoa, mutta useat organisaatiot näkevät 2. vaihtoehdon osalta pienempiä riskejä vahingonkärsijöille. Seurantaryhmä kaipasi lisätietoa ja selvityksiä poikkeusluvitukseen ja tutkimukseen liittyen. Kuoliaaksiampumisesta ja muusta tyydyttävästä ratkaisusta (paukkupatruunat) on yksi LUKE:n tutkimus, joten lisätutkimusta tarvitaan. Seurantaryhmässä paneuduttiin enemmän myös merimetsoon liittyviin kysymyksiin. Seurantaryhmältä pyydettiin kirjallisia kommentteja HE-luonnoksessa esitettyihin vaihtoehtoihin ja ryhmän näkemykset jakaantuivat. Seuraava seurantaryhmän kokous on 7.11.

Maria Westerman (YM) kuvasi ORNIS-komitean nykytilannetta. Komissio korostaa metsästystä koskevassa ohjeessaan komitean roolia asiantuntijana ja lausunnonantajana. Suomella on edustus komiteassa, YM:stä Petri Ahlroth ja MMM:stä Janne Pitkänen. Komitean tarkoituksena on kokoontua säännöllisesti, mutta kokouksissa ei ole nykyään käsitelty jäsenvaltioiden pyyntöjä lajien statuksen muuttamisesta. Viime aikoina kokouksia ei ole ollut ollenkaan. Komissio on viimeksi pyytänyt komitealta lausuntoa vuoden 1994 lajisiirtojen yhteydessä. Nykyään komitea on jakaantunut eri työryhmiin, kuten NADEG ja sen alaryhmät (Task Force on the Recovery of Birds), ja sen myötä komitean toiminnan luonne on muuttunut. Alatyöryhmillä ei ole mandaattia antaa lausuntoa, joten mahdollinen lausuntopyyntö on kohdistettava komitealle. Komissiolla on aloitevalta lajisiirtojen osalta. Työryhmässä keskusteltiin komitean nykytilanteesta. Komitean nykytilanne on passiivinen. Vaikutustyötä pitäisi suunnata komissioon, koska sillä on asiassa keskeinen rooli. Jäsenmaiden koordinoitu vaikuttamistyö olisi tehokkain keino. MMM ja työryhmä tukevat YM:n vaikuttamistyötä, mikä sovittiin kirjattavaksi myös työryhmän raporttiin.

Laanikari (MMM) totesi: Maatalous- ja kalastusneuvoston kokouksessa oli tiedotusasiassa Ruotsin suunnalta ehdotus merimetson statuksen siirrosta liitteeseen II b, jota tuki Latvia, Suomi ja Viro. Tulee muistaa, että asiaa käsitellään maatalous- ja kalastusneuvostossa, missä istuu maatalouspuolen edustus, joka suhtautuu erilailla kuin ympäristöministeriöt. Komission edustaja totesi, että lintudirektiivin liitteitä ei avata.

Markus Piha esitteli arviot lajiseurannoista LUKE:lle aiheutuvista vuotuisista kustannuksista: Merimetso 70 000-100 000e, pesivät valkoposkivanhet 50 000- 80 000e, muuttavat/levähtävät valkoposkivanhet 50 000e. Lisäksi seurantojen aloitusvuonna aiheutuu 40 000e kertaluonteinen kulu aineistojen harmonisoinnista ja tietokantojen ja tutkimusinfra perustamisesta. Asiasta keskusteltiin työryhmässä. LUKE:n osalta tulosohjauksessa määritellään, miten paljon resursseja seurantaan käytetään. Vapaaehtoistyön jatkon varmistaminen on erittäin tärkeää. SYKE:n näkemys on, että todennäköisesti vapaaehtoistoimijat jatkavat työtä samalla linjalla.

Riistalajien seurannat on Sykellä tunnistettu tehtäviksi, jotka eivät kuulu Syken ydintehtäviin ja ne voidaan jatkossa joutua poisvalitsemaan. Sykellä on meneillään talouden tehostamisohjelma, minkä myötä tarkemmin tarkastellaan sitä mitkä ovat Syken ydintehtäviä ja mitkä eivät. Syken käsityksen mukaan kannanseurannan toteuttamisen mahdollisuudet eivät merkittävästi muutu, jos seurannat siirtyvät Luken toteutettavaksi. Seurantojen tiedonhallinnan osalta Syke ehdottaa, että merimetsojen ja valkoposkihanhen poikastuoton seurannan tiedonhallinta toteutetaan jatkossa Suomen Lajitietokeskuksen kautta. Kehitys parantaisi tiedon saatavuutta, tiedonkeruun läpinäkyvyyttä ja keventäisi pitkällä tähtäimellä aineistohallintaan käytettyä työmäärää (mukaan lukien paikkatieto) verrattuna virastojen omiin tietokantoihin. Lajitietokeskuksessa olemassa olevien työkalujen varaan toteutettuna kehitystyö olisi todennäköisesti suhteellisen kevyt. Samaan yhteyteen voisi liittää myös tulossivun, jonka ohelle tulisivat vuosittaiset tiedotteet totuttuun tapaan. Samalla voidaan mahdollistaa kansalaisten havaintojen ilmoitus varsinaisen seurannan havaintojen ohella ja tämän tyyppinen osallistaminen saattaa toimia yhtenä lieventävänä tekijänä konflikteissa.

Mika Pirinen toi esiin hanhien GPS-seurannan tarpeellisuuden. Parhaimmillaan 100, nyt noin 40 GPS lintua. Tärkeä kenttätöön työkalu muuton seurannassa sekä vahinkojen eston koordinoinnissa ja ennakkoinnissa. Tarvittaisiin valkoposkihanhien GPS-rengastuksia eri parvista, jotta tilannetta ja lintujen liikkeitä voidaan seurata.

Keskusteltiin määrärahojen siirrosta YM:n hallinnonalalta MMM:n hallinnonalalle. YM:n edustaja totesi, että määrärahojen siirtoon liittyviä asioita selvitetään ja viety ministerin suuntaan käsittelyyn. Alustava ajatus on, että varat siirrettäisiin budjetin jakamattomasta osasta tai YM:ltä siirtyvänä eränä, mutta asiaa ei ole vielä ratkaistu. Ympäristöministeri kannattaa 1. HE-versiota. Esa Hiiva (MMM) huomautti, että asiassa huomioitava nykyisen toiminnan kustannukset, lajisiirrosta aiheutuvat kertaluonteiset kustannukset ja jatkuvat kustannukset.

Siirryttiin keskustelemaan HE:n valmistelusta ja vaihtoehtoista 1. (kokonaissiirto) ja 2. (hybridimalli). Ympäristöministeri kannattaa vaihtoehtoa 1. eli kokonaissiirtoa, YM ei näe tarvetta jakaa hallintoa kahden lajin osalta.

MMM:n edustaja (Laanikari) huomautti, että työryhmän asettamispäätöksen mukaan työryhmällä ei ole mandaattia esittää lisäkustannuksia vaan lajisiirron tulee olla kustannusneutraali. YM on todennut eduksi, että lihaa voidaan hyödyntää, kun laji ei ole luonnonsuojelulain mukaisesti rauhoitettu. Työryhmässä on kuitenkin todettu, että oikeuskäytännön vuoksi valkoposkihanhien kuoliaaksi ampuminen ei muun tyydyttävän ratkaisun johdosta ole mahdollista, joten hyödyntäminenkään ei voi toteutua. Byrokratiaa vähentävä ilmoitusmenettely on mahdollista vaihtoehtoissa 1. ja 2., joten pelkästään vaihtoehdon 1 eduksi sitä ei tule lukea. Eduksi on tuotu myös riistakeskuksen osaaminen riistavahingoissa. Näiden lajien vahinkojen estämisen osalta osaaminen on alueen ELY-keskuksissa, joissa kokemusta on yli 10 vuodelta.

RIKE:n edustaja (Härkönen) esitti kysymyksen työryhmän keskeneräiseen tehtävään liittyen: Miten ympäristöministerin kanta vaikuttaa työryhmän työhön? YM:n edustaja totesi, että asia on sen tärkeydestä johtuen siirtynyt jo tässä vaiheessa poliittiselle tasolle. PJ totesi, että organisaatiot päättävät itsenäisesti kantansa, mutta olisi hyvä pitää kaikki vaihtoehdot avoinna ja organisaatiot voivat vielä tarkentaa linjaansa, kun tieto lisääntyy.

SYKE kannattaa 1. vaihtoehtoa, koska se on hallitusohjelman mukainen ja selkeämpi kuin 2. vaihtoehto. SYKE:n mukaan HE:n perustelumuoisto vaatii selkeyttämistä vaikutusten arviointiin, erityisesti tutkimuspohjaista tietoa, tarkkuutta ja kustannusvaikutusten arviota. Esimerkiksi vaikutukset ahven, kuha ja siikakantoihin. LUKE:n mukaan merimetso ei vaikuta merkittävästi em. lajien kantoihin, jolloin vaikutukset eivät olisi riittävä perustelu ilmoitusmenettelyn käyttöön.

VAR-ELY kannattaa 1. vaihtoehtoa ja asiassa on huomioitava myös 2. vaihtoehdosta aiheutuvat kustannukset RIKE:lle (tietojärjestelmäkulut ja lupakäsittelijät).

POK-ELY ei ota kantaa vaihtoehtoihin. Korvauksen maksuihin ei saa tulla katkoksia. Viljelijät kovilla asian kanssa, ja vahingonkäräjien osalta järjestelmän toiminta pitää turvata.

LUKE ei ota kantaa vaihtoehtoihin, mutta kysyy, onko riistahallinnolla (esim Ruokavirastolla) siirrettävien lajien osalta tehtäviä, jotka liittyvät esimerkiksi elintarviketurvallisuuteen (lihan säteilyjäämät tai raskasmetallit).

Ruokavirasto kannattaa vaihtoehtoa 2., mutta nykytilanteen säilyttäminen olisi paras ratkaisu, selkein ja edullisin toteuttaa.

RIKE kannattaa nykytilanteen säilyttämistä, mutta HE-vaihtoehdoista 2. on parempi.

PJ:n yhteenveto organisaatioiden näkemyksistä:

Nykytila: RK ja ruokavirasto

1 ve: YM, SYKE, VARELY

2 ve: RIKE, Ruokavirasto

LUKE, POKELY ei kantaa

PJ totesi:

1. HE:ssä on esitettävä muutosta nykytilanteeseen eli nykytilanteen säilyttämistä ei voi esittää.
2. Ryhmässä ei ole yksimielistä kantaa esitettyihin vaihtoehtoihin.
3. Johtopäätöstä vaihtoehdoista ei voida tässä vaiheessa muodostaa.
4. Lisätietoa kaivataan poliittiselta puolelta.

Siirryttiin keskustelemaan HE-luonnokseen sisältyvästä riistavahinkolain 10 §:n 2 momentin muutoksesta, jonka mukaan kyseisen satovuoden sijasta yksikköhinta määrittäisiin kolmen edellisen satovuoden keskimääräisenä myyntihintana, mikä mahdollistaisi korvauksien maksamisen vahinkovuoden aikana. MMM:n edustaja totesi, että ehdotettu riistavahinkolain muutos ei ole linjassa maatalouden valtiontuen uusien suuntaviivojen kanssa, mikä saattaa muodostua ongelmaksi notifiointin suhteen, sillä suuntaviivojen mukaan viljelysvahinkojen arvioinnissa käytetään vahinkovuoden keskimääräisiä myyntihintoja. POK-ELY:n edustaja totesi, että nykyään korvaukset maksetaan noin kuukauden kuluessa vahingosta. Käytössä on 3 edellisen vuoden hintakeskiarvo. MMM:n edustaja totesi, että työryhmän tulisi linjata (ja merkitä pöytäkirjaan) se, miten asiassa edetään, joko notifiointiin liittyvä riski hyväksytään tai muutos jätetään tekemättä, jolloin korvausten maksamiseen tulee merkittävä viive (esimerkiksi kevään vahingot maksettaisiin vasta seuraavan vuoden keväällä). Asia jäi avoimeksi.

Esa Hiiva (MMM) totesi, että lakisääteisissä korvauksissa määräraha voidaan budjetoida arviomäärärahamentille, joka on tietyin menettelyin mahdollista ylittää jo ennen lisätalousarviossa myönnettävää lisämäärärahaa. Harkinnanvaraisissa korvauksissa on eri prosessi (siirtomääräraha), missä määrärahan ylitysmahdollisuutta ei ole ja lisämäärärahan haku tapahtuu lisätalousarvioiden kautta (pääsääntöisesti kaksi lisätalousarviota vuodessa). On laadittava säädökset, miten toimitaan, jos määrärahat jäävät tarvetta pienemmäksi. Alkuvaiheessa pitää ottaa kaikki hakemukset sisään ja käsitellä ne ennen maksatusta ja tarvittaessa alentaa maksettavaa korvausta kaikilta samassa suhteessa. Mahdollista on tehdä osittainen ennakkomaksu ja maksaa loppuosa myöhemmin riippuen mahdollisesta eduskunnan lisärahoituksesta. Siirtomäärärahojen osalta, jos kaikkia määrärahoja ei käytetä, siirtyy määrärahat seuraavalle vuodelle. Arviomääräraha ei siirry vaan on aina vuosittainen.

Laanikari (MMM) totesi: Riistavahinkolain momentit ovat siirtomäärärahoja. Täytyy odottaa vuoden loppuun, jotta nähdään rahojen riittävyys kaikkiin hakemuksiin ja voidaan laskea leikkausprosentti. Mahdollinen loppumaksu lisämäärärahan puitteissa. Korvaukset vuoden viiveellä tai pidemmällä. Vaihtoehto 1 ei toteuta HO, koska muutosta ei voida tehdä tällä hallituskaudella: notifiointin aikajänne sekä ruokaviraston järjestelmämuutos aikaisintaan 2027.

Muut asiat. Ryhmälle huomautettiin riistavahinkolain 7 §:n muutostarpeesta (avustusten myöntäminen palvelutoimintaan, esim hanhipaimentoimintaan)

Seuraava kokous on 11.11. klo 10-12

Kokous päätettiin 14.30